

ETENE NEUVOTTELUKUNTA 1/2019

Aika: keskiviikko 30 .1.2019, klo 12.00 – 16.00

Paikka: Sisäministeriö, Kirkkokatu 12, Aleksanteri, kokoushuone 242

Läsnä:

Hallamaa Jaana, pj.	x		
Kuosmanen Lauri, varapj.	x		
Jäsenet:		Varajäsenet:	
Ahteensuu Marko	-	Wahlman -Calderara Tuula	x
Autti-Rämö Ilona	x	Viitala Juha	x
Hautanen Ulla	x	Gergov Vera	x
Huuskonen Olli	este	Heikkilä T eppo	x
Häyry Matti	este	Sipola Virpi	este
Moilanen Jukka	este	Lehto Juho	este
Myllymäki Kati	este	Korkeila Jyrki	-
Nieminen Liisa	este	Päivänsalo Pekka	este
Nurminen Ilmari	-	Salonen Kristiina	-
Pietilä Anna-Maija	x	Keskimäki Ilmo	x
Raassina Sari	este	Ruoho Veera	-
Rentola Annika	x	Söderström Mikael	x
Ruuhonen Kirsi	x	Burrell Riitta	x
Saarakkala Vesa-Matti	-	Hirvonen Mira	x
Sariola Jukka	este	Sari Loijas	este
Talja Martti	-	Parviainen Ulla	-
Topo Päivi	-	Kainulainen Sakari	x (skype)
Uramo Maija	este	Sulkakoski Sonja	x
Sihvo Sinikka, pääsihteeri	x		
Halila Ritva, ylilääkäri	-		
Annimari Laakkonen, assis- tentti	x		

Lisäksi pa ikalla kutsuttuna asiantuntijoina: Jonas Sivelä, Taneli Puumalainen ja Jouni Tuomisto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen työjärjestykseksi

Hyväksyttiin asialista ja käytiin lyhyt esittelykierrros.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan läpikäynti

Puheenjohtaja Jaana Hallamaa kävi läpi edellisen kokouksen pöytäkirjan. Pöytäkirjaluonnos oli läpikäynyt sähköpostikommentointikierroksen.

3. Lausuntopyyntö: Henkilötunnuksen uudistamista koskevan työryhmän johtoryhmän väliraportti

Pääsihteeri esitteli Valtiovarainministeriön asettaman henkilötunnuksen uudistamisen työryhmän johtoryhmän väliraporttia. Työryhmä tulee ehdottamaan sukupuolta koskevan tiedon poistamista henkilötunnuksesta, mikä vastaa ETENEn näkemystä. Pohdittiin ikää koskevan tiedon poistamisen vaikutuksia, esimerkiksi ikäsyrjintään, mutta ei pystytty muodostamaan näkemystä tulisiko se poistaa. Keskusteltiin myös identiteettivarkauksien torjunnasta ja biometristen tunnisteiden hyödyistä ja riskeistä. Päätettiin li sätä lausunto on huoli sähköisen asioinnin vaikutuksista syrjäytymisriskiin. Esimerkiksi mobiilitunnistautuminen ei onnistu henkilöillä, jotka eivät omista älypuhelin, tai eivät pysty sitä käyttämään.

4. Rokotevastaisuus

Alustajiksi oli pyydetty erikoistutkija Jonas Sivelä ja ylilääkäri Taneli Puumalainen Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselta, joiden esityksiä täydensi ETENEn varajäsenen Sonja Sulkakosken kommenttipuheenvuoro.

WHO on nostanut rokotteita kohtaan tunnetun epäröinnin (vaccine hesitancy) yhdeksi 10:stä maailmanlaajuisesta terveysuhkasta. Suomessa tilanne on kuitenkin hyvä. Valtakunnallinen rokotekattavuus on esimerkiksi MPR-rokotteella 95.9% ja viitosrokotteella 98.6%. Kokonaan rokotamattomia lapsia 3 ikävuoteen mennessä on keskimäärin 1.2%. Suomen rokotusohjelma maksaa noin 20 miljoonaa euroa, mutta on laskettu, että se säästää noin 100 miljoonaa euroa yhteiskunnan varoja. Ilmenneiden tuhkarokkotapausten ja terveydenhuoltohenkilöstön rokotamisen pakollisuutta koskevan keskustelun takia STM on asettanut rokotustoiminnan kehittämistä selvittävän työryhmän 21.2.-31.3.2019 ajaksi, jonka tarkoituksena on kehittää rokotustoimintaa ja parantaa rokotuskattavuutta Suomessa.

Rokotevastaisuudesta puhutaan paljon. Suomessa rokotekattavuus ja luottamus rokotteisiin on kuitenkin keskimäärin hyvällä tasolla. Julkisessa keskustelussa ilmenee paljon liioittelua ja vastakkainasettelua. Pääpaino on ollut ideologisista syistä rokotuksista kieltäytymisissä, mutta rokotekattavuuteen vaikuttaa monet muutkin syyt, esimerkiksi rokotepalveluiden helppo saatavuus.

Keskustelussa todettiin, että laumasuojan tavoittelu on eettisesti hyväksyttävää. Rokotteiden myönteisiä vaikutuksia tulisi tuoda esille paremmin. Tänä päivänä monet eivät ymmärrä miten rokotteet toimivat ja miksi laumasuoja on tärkeä. Siksi jokaisen yksilön vastuuta yhteisestä hyvästä on myös tuotava esille, mutta ilman syyllistämistä. Rokotteisiin kohdistuvat epäilyt ovat osittain perusteltuja, ja näihin epäilyihin on osattava vastata tietoon perustuen.

Ideologisista syistä rokotuksista kieltäytyvien vanhempien kanssa on tärkeää päästä vuoropuheluun. Vanhempien huoli on tunnistettava ja kohdattava. Kyse on pitkälti kohtaamisen etiikasta. Tiedon tarjoaminen on tärkeää, mutta se on räätälöitävä kuulijan mukaan. Pakottaminen ja uhkailu toimivat itseään vastaan. Ongelmallista on myös rokotevastaisten/-kriittisten vanhempien leimaaminen, esimerkiksi kirjaamalla potilasasiakirjoihin, että henkilö on hoitokielteinen. Ihmisille on tärkeä kokea, että he ovat arvokkaita, vaikka ovat eri mieltä.

Päätettiin että työvaliokunta valmistele kannanottoa rokotevastaisuudesta/rokoketriittisyydestä huolimatta STM:n työryhmän tulevasta raportoinnista. Kannanoton julkaisemista voidaan päättää myöhemmin.

5. Ympäristöhyvinvointi, alustajana johtava tutkija Jouni Tuomisto, THL

Jouni Tuomisto a oli pyydetty alustamaan ympäristöhyvinvointiteemasta, joka on yksi osa ETE-NE:n kokonaisvaltaista ympäristöhyvinvoinninmallia. Aihetta lähestyttiin pyrkimällä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Miten kokonaisvaltaista hyvinvointia tuotetaan, sekä miten elinympäristön terveellisyyttä edistetään tutkimustiedon avulla yhteiskunnallisessa päätöksenteossa?

Tulevaisuuden työskentelymallin esimerkiksi sopii Helsingin kaupungin Hiilineutraali Helsinki 2035 toimenpideohjelma. Tavoitteen saavuttamisessa pyritään mahdollisimman suureen avoimuuteen, läpinäkyvyyteen ja osallistamiseen digitaalisia ratkaisuja käyttäen. Tietokide on verkkosivu, jossa vastataan yhteen täsmällisesti määriteltyyn tutkimuskysymykseen. Kuka tahansa voi osallistua. Työskentelytavassa pyritään karsimaan huonot vastaukset, ja jäljelle jää sen hetkinen paras vastaus. Tavoitteena ei siis ole löytää oikeaa vastausta, vaan karsia joukosta väärät tiedot ja toteuttamiskelvottomat toimet. Menetelmällä tuotetaan jaettua ymmärrystä siitä, mitkä ovat olennaisia asioita. Tällainen työskentelytapa mahdollistaa yhteistyön mm. tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välillä, mutta myös asiantuntijoiden ja kansalaisten välillä. Jatkossa toimintamallilla voitaisiin päästä myös esimerkiksi eriarvoisuuden vähentämiseen.

Keskustelussa tuotiin esille, että tavoitteena tulisi olla tietoa erilaisten toimenpiteiden vaikutukset ihmisten hyvinvointiin, ei pelkästään teknisten mittarien, kuten hiilipäästöjen seuraminen. Samoin kokonaisriippuvuus, ihmisen ja ympäristön hyvinvoinnin riippuvuus sekä yksilöiden osa yhteisessä vastuussa. Ajattelutavan muutosta tarvitaan, mutta onko mietitty, miten asukkaiden eettistä ja ekologista osaamista ja vastuuta vahvistetaan? Ympäristöhyvinvoinnin painotuksissa kyse ei saisi olla vain menetyksistä, vaan siinä hyvässä mitä vastuullisuus tuottaa. Todettiin myös, että tällä hetkellä ekologisten valintojen tekeminen on vaikeampaa vähävaraisille.

Ilmastomuutoksen kieltävien argumentit eivät ole eettisesti kestäviä: ("Minun ei kannata muuttaa käytöstäni, koska Kiina/ Intia..."). Pohdittiin, onko mukana maailmanlopun ajattelua, jonka mukaan kaikki yrittäminen on turhaa, koska kaikki loppuu kuitenkin.

Ilmo Keskimäki toi esille, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella on aloitettu turvallisuuden ja terveyden edistämiseen liittyvä tutkimusohjelma. Sosiaaliseen ympäristöön liittyvät asiat, kuten väkivalta, kuuluu tämän hankkeen alle. Heitä voisi pyytää myöhemmin kertomaan tutkimuksista. Puheenjohtaja totesi, että kesäseminaarissa keskitytään kokonaisvaltaisen ympäristöhyvinvointimallin syventämiseen ja esitys sopisi esimerkiksi sinne.

6. ETENEn toimintasuunnitelma 2019-2022

Puheenjohtaja kävi läpi toimintasuunnitelman painopistealueet. Toimintasuunnitelmaa on työstetty jo kahdessa aikaisemmassa kokouksessa. Toimintasuunnitelma hyväksyttiin. Todettiin, että sitä tarkistetaan vuosittain. Uusia aiheita voidaan ottaa käsittelemään myös suunnitelman ulkopuolelta.

7. Muut asiat

Lauri Kuosmanen nosti esille hoivapalveluiden kriisin, ja kysyi tulisiko ETENEn ottaa asiaan kantaa. Todettiin, ettei kannata. Aihe tulee esille määräajoin ja on nyt politisoitumassa vaalien lähestyessä. Ongelma on pitkäaikainen ja tunnistettu, eikä siihen ole helppoja ratkaisuja.

Mikael Söderström kertoi, että A-klinikkasäätiöllä on toimikunta, jossa pohditaan eettisiä kysymyksiä. Hän ehdotti, että jossain vaiheessa pyydetäisiin sieltä päihdepoliittinen puheenvuoro ETENEn kokoukseen. Asia sai kannatusta.

8. Ilmoitusasiat

- o ETENEn seuraavat kokoukset ovat 22.3 ja 28.5 (Kirkkokatu 12).
- o Meeting of the National Ethics Councils (NEC) Forum 4-5.4. 2019, Romania, Iasi. Sinikka Sihvo on lähdössä sekä TUKIJAn puheenjohtaja Erkki Palva.
- o Kieli ja syrjäytyminen seminaari 8.2.2019.
- o Hoitoeettistentoimikuntien tapaaminen on Kuopiossa 18.3. Jaana Hallamaa ja Sinikka Sihvo osallistuvat. Muutkin ETENEn jäsenet ovat tervetulleita.

9. Tiedoksi:

- o ETENEn lausunto Tutkimuseettiselle neuvottelukunnalle Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin uudistamisesta (19.12.2018).
- o Liisa Niemisen artikkeli: Kuka saa päättää sinun elämäsi lopusta? Eduskuntakeskustelun analyysi. Oikeus 2018 (47); 3:391-415.

10. Puheenjohtaja päätti kokouksen 15.40.

Puheenjohtaja

Jaana Hallamaa
Jaana Hallamaa

Pääsihteeri

Sinikka Sihvo
Sinikka Sihvo

